

הרבענית דנה סליי
ראש מדרשת הרובע

"עת לכל חפץ"^{*}

קיימת מרכיבות מיוחדות בחייה של אישה. היא נדרשת לאחוי בו-זמנית בשלוש משימות-חיים, הדורשות כל אחת התמורות טוטאלית: היותה אישה, היותה רעה והיותה אם. ננסה לראות כי לכל אחת מהמשימות ערך בפני עצמה, ומתוך כך נshallן כיצד ניתן לכלול את כולן כאחת.

א. אישה-רעיה-אם

רעיה

אמר רבי אלעזר: כל אדם שאין לו אשה – אינו אדם, שנאמר: "זכור ונkehah בראם, ויקרא את שמו אדם".
(בבמות סג ע"א)

הגמרא מלמדת אותנו שאדם שאינו נשוי הוא חלקי וקיים חסר. על כן מפורש בפסוק כי שם 'אדם' נקבע על רקע על מציאות של איש ואישה ביהו. ואכן:

זהו תיקונהadam, כמו שכותוב: "זכור ונkehah בראם ויקרא את שמו אדם וכו'" – שדכורא ולא נוקבא הוא פלג נופא (=שזכיר בלי נkehah הוא חצי נוף).
(בית-עלומים קלה ע"ב)

אם כך היהת האישה 'רעיה' – קלומר, חלק ממכלול האיש-אישה, שכינה בינויהם (סוטה יז ע"א) – הוא ממש מיסודות היותה העצמית.

* שימוש שיעור שנייה בכנס "בונך שלם", קיץ תשס"ג.

באהה, לא בראת דבר אחד לבטלה. עינים – לראות, ואוזנים – לשמעו, חוטם – להרhit, פה – לדבר, ידיים – לעשות בהם מלאכה, רגליים – להלך בהן, ידיים – להניך בהן. הדברים הללו שנותת על לבך – למה? לא להניך בהן? תנ' לי בן ואניך בהן. (ברכות לא ע"ב)

חנה מתפללת על שאיפתה להניך ולהיות אם, כי לך נבראה. מקור נספּ שבו נוכל לראות את מרכזיותה של האמונות בחיה של האישה מופיע בשירות דברה. אישה דגולה זו, לא רק שהייתה נבייה, אלא אף נתקבה ע"י ישראל כשותפה ומתחוך כך יכלה לכהן כשותפה על האומה. בשירות דברה, לאחר שופטת ומחזקת עד שקמתי דברה, שקמתי אם בישראל¹ (שופטים ה, ז). אין דברה באה מכוון נבראותה או מכוון תפקידה כשותפה, אלא דווקא מכח אמונותה. זהו מקומה באומה – הייתה אם בישראל.

אישה

מה פשור הכנוי השלישי – "אישה"? רבי יצחק ערامة, בעל ה"עקדת יצחק", מבahir זאת:

והנה בשני השמות האלה נתבאר שכבר יש לאשה שני תכלויות: האחד, מה שיורה עליו שם אשה, "כי מאיש לוקחה זאת", וכמוهو תוכל להבין ולהשכיל בדבריiscal וחסידות, כמו שעשו האמונות וכמה צדיקיות ונביות, וכאשר יורה פשט פרשת "אשת חיל מי ימצא"... והשני, עניין החולדת, והייתה כל' אליה וモטבעת אל הלידה וגידול הבנים, כאשר יורה אליה שם "חויה" כאשר היא הייתה "אם כל חי". והנה תהיה האשה כאשר לא תלד, לסבה מהסבות, מנועה מהתכלית הקטן הזה אל מזיאותה, ותשאר להרעד או להיטיב, כמו האיש אשר

¹ וסביר המלביבים: "שקמתי אם בישראל" – מלין כאלו כבר נשבת ישראל מחיות עם ועדתו נילוד מחדש, והוא האם הולדת את גני כלו.

אם

רב לוי- יצחק מברדייטש, בפירושו על תחילת פרשת חי-שרה, מסביר את הביטוי "שני חי-שרה" עפ"י הגמara (נדרים ס"ד ע"ב) על דברי רחל ליעקב, "הבה לי בניהם ואם אין מטה אונבי" (בראשית ל, א):

"זיהו חי-שרה מהו וכו' שני חי-שרה" – נראה לי בסיו'עתא דשםיא, על פי דאמרו חז"ל, ומובא ברש"י פרשת ויצא בפסוק "זואם אין מטה אונבי", דכל אשה שאין לה בניהם קרויה מטה, רק כשיש לה בניהם היא חייה. וידוע מאמר חז"ל, שהשם אמר לאברהם אבינו ע"ה "צא מאיצטגניות שלך, כי 'שרה' לא תלד, 'שרה' תלד" – הרי שנבראת במול שלא תלד, רק ע"י מעשים טובים זכתה שישתנה מולה, כמו אמר חז"ל: "מפני מה היו אמונותינו עקרות? מפני שהקב"ה מתואה לתפילתן של צדיקים". הרי מחתמת תפילה ומעשים טובים של שרה זכתה לבן, שבזה נקרות חי ולא מת.

וזה שאמור הכתוב "שני חי-שרה" – פירוש, ששרה גרמה חיים לשניים שלה על ידי מעשים טובים, ותפילה גרמה שהיה חיים לה, דהיינו – שוכתת לבן ע"י מעשים טובים, שעל ידי זה לא נקרות 'מת' רק 'חי'. וזה "שני חי-שרה", ששרה גרמה חיים לשניים שלה. והבן. (קדושת-לי, בראשית כ"ג, א)

כלומר, מצב שבו אין לאדם ילדים, חיללה, עלול להביא את האדם לדצתבת סימן שאלה על היהיו. שרה זכתה לבן בוכות תפילה ומעשים טובים, ולבן נכתב עליה "שני חי-שרה". כלומר, בתפילה ובמעשהיה הפכה את שנותיה לחיים – ונתנה חיים לשנותיה. אם כן, ראוי לנו, כי הייתה של האישה אם הוא מרכיב עיקרי בחיה. מדובר האמונות היא חלק מהחשיבות של האישה? תשובה לשאלת זו ניתן למצוא בגמרה המבוארת את תפילת חנה:

"זונה היא מדברת על לבה" – אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא: על עסקי לבה. אמרה לפניו: רבונו של עולם, כל מה שבראת

ב. אבא חלקה ואשתו

חויל במקצת מכות מבנים את אבא חלקה בתואר "פועל צדק":

"מזמור לדוד, (ה) מי יגור באהלך, מי ישכון בהר קדרש – הולך תמים ופועל צדק... "חולך תמים" – זה אברהם, דכתיב: "התהלך לפני והיה תמים". "פועל צדק" – כגון אבא חלקהו.

במה זה אבא חלקה לתואר מופלא זה? סיפורו מובא בغمרא בתענית:

אבא חלקה, בן-בנו של חוני המ Engel היה. וכשהיה העולם נזכר

לגশמים, היו החכמים משגרים אצלו, וביקש רחמים וירדו גשםים. פעם אחת נזכר העולם לגশמים. שיגרו אצלו שני תלמידי חכמים שיבקש רחמים, באו לבתו ולא מצאווהו. הלו אצלו לשדה, ומצאווהו שהוא עודר. נתנו לו שלום, ולא החזיר להם פניו.

לערב, ליקט עצים והלך ללבתו. היה טען העצים והمعدר על כתפו אחת, וטליתו על כתפו שנייה. כל הדרך לא היה נועל מנעליו, כשהגיעו למים נעל מנעליו. כשהגיעו לבין קוצים וברקנים הגביה בגדיו. כשהגיעו לעיר, יצא אשתו לקראותו כשהיא מקושתת, וכשהגיעו לבתו נכנסה אשתו תחללה ואחר כך נכנס הוא, ואחר כך נכנסו החכמים. יש לסעוד ולא אמר לחכמים 'בואו וסעדו'. פרס פת לתינוקות, לגודל נתן פרסה אחת ולקטן – שתיים.

אמר אבא חלקה לאשתו: יודע אני שלא בא אצלי החכמים אלא בשביל גשםים. נעמוד ונעלה לעלייה ונבקש רחמים, אפשר שתתרצה הקב"ה וירדו גשםים, ולא נחזק טובה לעצמנו. עלו לעלייה. עמד הוא בזווית זו ואשתו בזווית זו וביקשו רחמים. קדם ועלה ענן מצד זווית של אשתו. כשרד, אמר להם: ברוך המקום שלא הצריך אתכם לאבא חלקה. אמרו לו: יודעים את שהגשים בזוכותך ירדו, אלא יפרש לנו מר דברים אלו שהם תמהותם לנו:

לא יולד, כי בהשלים עצמו באותו התכליות המני' המשותף להם נאמר "יאל יאמר הרים הן אני עז יבש", ונאמר: "זינתי להם בביתינו ובחומותי יד ושם, טוב מבנים ומبنות", כי ודאי עקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. על בן חרה אף יעקב ברחל כשאמירה "הבה לי בנימ כי", לגער בה ולהשכילה בזה הענין הנכבד, והוא – שהיה אינה מתה לפיה התכליות והמשותף באשר ממנה פרי בטן, כמו שהיא בו העניין גם בן אם לא יולד. (עקדת- יצחק, שער ט)

שני השמות, "אישה" ו"חווה" מבטאים את שתי התכליות של האישה: התכליות המשותפת לה ולאיש - "להבין ולהשכיל בדברי של וחותיות" - שעלה-כר נקראה בשם 'אישה', והתכליות המיחודה דока לה - ליזת הילדים - 'חווה'.

התכליות הראשונה היא כלל-אנושית: גם לאיש וגם לאישה כחוות, רצונות, שלל ומידות שצרכיים לצאת מן הכוח אל הפעול. בעל העקדת- יצחק מוכיה שהתכליות השנייה (הamaha) קרנה מהתכליות הראשונה (ה'אישיות'), מכך שבישיעו (ט, ג-ה) נאמר על עובד ח' שאין לו בניים ובנות, שהוא יזכה ל'יד ושם, טוב מבנים ומبنות'. לכן, כאשר רחל פנתה בטרונה ליעקב על שלא זכתה לבני, הוא עצם עלייה ובכוביכול אמר לה: 'אם אין לך ילדים, אין משמעות לחיך?! חתפkind שהקב"ה נתן לך – כוחך, אישיותך ועצמותך - הם משמעות חיך!'

* * *

כיצד יכולה האישה להביא לידי ביטוי את שלוש המהויות שלה – כאישה, כרעיה ובאים? פעמים רבות התכליות הללו מתנגשות, והאישה מתלבטת בשאלת כיצד להגיעה לכך באופן הייתר-טוב והיותר-שלם.

לענ"ד, המונע לכך טמון במערכת הוגית – במבנה הקשר איש-אישה. הבנת המקום והחפkind של רעה-רעיה – הוא המפתח להכילה את הצדדים כולם.

כדי להבין את הדברים, נתבונן בשני זוגות שחוויל מספרים לנו עליהם: אבא חלקה ואשתו, ורבי אלעזר בן עוריה ואשתו.

מדוע מכונה אבא חלקיה בתרואר "פועל צדק"? ניתן להבין זאת בשני אופנים. הראשון - כפשותו: כל הנהגתו כפועל בשדה נעשית בצדק וביוור מוחלט. הוא כל-כך מודוק בדיני שכירות וגזילה, עד שאפילו אינו מרימים את פניו בקהל עבודתו כדי לענות על שאלות השלום של החכמים. אכן, ייתכן גם להסביר באופן אחר: אבא חלקיה הוא "פועל צדק" לא רק בשדה; כל פעולותיו נעשות בצדק - מעשי מחושבים, והוא אינו מרימים את ידו או פותח את פיו בלי טעם והצדקה.

באופן כללי, נראה בסמוך כי ברור מההעשה שביתו של אבא חלקיה והוא בית של אחדות אמיתי. יכולתה של אשתו להיות אם טובה ואישה טוביה נובעת מהאחדות הוו שבין בני הזוג. השיתוף בבניין הבית הוגיאפשר לבני הזוג לפעול בפנים ובוחן בכל הכוונות.

התמקדות של אבא חלקיה ושל אשתו בבניין ביחס המשותף ניכרת מהסיפור. אשתו מכוננת לזמן חזרתו מן השدة וממתינה לקראותו בעיר, היא גם יצאת אליו מקושתת כדי שלא יתנו עינוי באחרת. מתנהגה זו עולה אמרה: חזרתו של אבא חלקיה מן השدة, מן התוץ, היא חורה ישירה אל אשתו, ו'ביתה זו אשתו' (ימא ב ע"א).

באב חלקיה מודע למתרחש בביתו גם בעת שהוא אינו מצוי בו, ועל פי זה מחלק את הפתק. כאשר עם-ישראל זוקק לתפילה - אבא חלקיה ואשתו מתפללים בצוותא על הגשם.

אין בಗמרא אפילו צל-צללה של תחושת מסכול, כביכול, מצדו של אבא חלקיה כאשר הענן - המענה והאלקי - עולה מזוויתה של אשתו ולא מזוויתו שלו. הוא מסביר לחכמים מודעך אריך, ויודע שהדורבר נובע מהאופן שבו היא מנהיגה את דרך החסד והצדק של ביתם. אבא חלקיה מבטא בכל מהותו את הצדקה והיוור, ואשתו מבטאת את צד החסד. תפילהם אינה שתי תפילות - זו מול זו, אלא זוויתות שונות של עניין אחד, תפילה אחת של שני בני הזוג, המתפרטה לשני קולות. מתוך האחדות המלאה ההו, זוכה עם ישראל למטר.

מן מה נשנחנו לך שלום לא החזרת לנו פנים? אמר להם: שכיר יום הייתה, ואמרתי לא אתבטל. מפני מה הייתה טעונה העצים על כתף זו והטלית על כתף אחרת? טלית שאלה היהתה, על מנת כך השאלה לי ועל מנת כך לא השאלה לי. מפני מה כל הדרך לא נעלת מנעלים וכשהגעת למים נעלת? כל הדרך אני רואה, במים אין אני רואה.

מן מה כשהגעת לקוצים וברקנים הגבהת בגדייך? והעליה ארוכה זה אין מעלה ארוכה.

מן מה כשהגעת לעיר יצאה אשתק מקושתת? כדי שלא אתן עיני באישה אחרת.

מן מה נכנסה אשתקה תחילתה ואתה אחראית ואחר כך אנו נכנסנו? משום שאין אתם בדוקים לי.

בשישבת לסעוד, מפני מה לא אמרת לנו 'בוואו וסעדו'? משום שלא הייתה פתית מרוכבה, ואמרתי: אל יחזיקו לי חכמים טוביה בחינם.

מן מה נתת לתינוק גדול פרוסה אחת ולקטן - שתיס? זה יושב בבית זהה בבית המדרש.

מן מה קדם ועלה הענן מצד זווית אשתק ואחר כך מצד זווית שלך? משום שהיא אישת מצויה בבית ונונתת פת לעני וקרובה הנאותו, ואני נונן מעות לעני ואין הנאותו קרובה. (ספר האגדה, ע"פ הענית בג ע"א)

בסיפור זה ניתן לראות עד כמה אבא חלקיה העובד למחיאותיו מודדק באיסורי בל-תשחית וגזל, ועוד כמה הוא נזהר ביחסו לממון. כל התנהגותו אומרת צדקות של תלמיד חכם². כמו כן, למדנו כי למורת שהוא עובד בשדה במשך כל היום - הוא יודע בדיקות מה מתרחש בכוותו.

² וርק הם דברי הגמara בסוטה (יב ע"א): "אמר רבי אלעזר: מיין לצדיקים שמנונים חביב עליהם יותר מגופן. וכל כך למאן לפי שאין פושטין דיזון בגול".

הפרטיים אין רושם לעבודת הציבור – להם אין יחש לשאלת האשה בזה, אבל אין זאת שלמות של מנהיג גוי קדוש. (ען-אה ברכות ח'א עמי 122)

מנהיג בעם ישראל הוא אדם שככל-כולו מסירות נפש לתפקידו. מסירות נפש כזו חייבת לבוא מתוך היכולות של הבית, וממילא צריכה החלטתה להתקבל מתוך התייעצות עם אשתו.

הבנה זו צריכה להשילד על כל תפקיד שאנו לוקחים על עצמנו, בתוך הבית ומחוץ לו. כל תפקיד חייב לבוא מכוח ה'ביחד', מתוך ההכרעה המשותפת שיזו תפקידו של הבית. איש ואישה הם שותי ורועות של גוף אחד, המתחוקות ומגבויות זו את זו מכוח האחדות ומכוון ההכרה בחשיבות ה'יחד' ובחשיבות מכלול העשויות המגוונות של הבית האחד.

את האחדות אנו לומדים מהוגם המייסד של אומנתנו, בדברי ישעיה:

שמעו אליו רְצִփִי צַדְקָה מִבְקָשֵׁי הָ, הַבִּיטָה אֶל צֹר חֲצַבְתָּם וְאֶל מִקְבָּת בָּרוּךְתְּמָ: הַבִּיטָה אֶל אֶבְרָהָם אֶבְרִיכָם וְאֶל שָׂרָה תְּחַזְלֵיכָם בְּיַאֲחָד קָרָאתִי וְאֶבְרָכָהָוּ וְאֶרְבָּהָוּ. (ישעיה נ"א, א)

וכחסביו של המהרי":

נִמְצָא כִּי אֶחָדּוֹת הָאָדָם עַל יְדֵי אֲשָׁתוֹ, וְכַרְכַּתְבֵּי: "וְהִי לְבָשָׂר אֶחָד". לְכֹךְ אָמַר "הַבִּיטָה אֶל אֶבְרָהָם אֶבְרִיכָם וְאֶל שָׂרָה תְּחַזְלֵיכָם כִּי אֶחָד קָרָאתִוּ". וְמָה שָׁאָמַר "כִּי אֶחָד קָרָאתִוּ" – עַל שְׁנֵיָם אָמַר, כִּי עַם גְּבוּרוֹת-הָ פרק ל"ז אֲשָׁתוֹ קָרָאו אֶחָד.

מי לנו כאברהם ושרה, הפועלים כאחד למען המגמה המשותפת של הקראיה בשם 'ה' מתוך הבית האחד שהקימו, כל אחד בתפקידו ובמקומו המיווד.

ג. רבוי אלעזר בן עזריה ואשתו

הגמרא במסכת ברכות (כו ע"ב - כה ע"א) מספרת על מחלוקת בין תלמידי הכהנים בבית המדרש- בין ר' גמליאל לר' יהושע, שבסופה החליטה הכהנים להעביר את ר' גמליאל מתפקידו כנסייא, ולהעמיד במקומו את ר' אלעזר בן עזריה.

כאשר הוודיעו הכהנים לר' אלעזר בן עזריה כי הוא הנבחר, ושאלו אם יהיה מוכן להיות ראש הישיבה, ענה להם שעליו להתייעץ עם אנשי ביתו, ולאחר שנוצע עם אשתו - קיבל עליו את התפקיד³. אנו רואים שכאשר ר' אלעזר מתבקש להתמנות למשרת נסיא, ראש הכהני יישרל, ברור לו שהוא יכול לקבל את ההחלטה כי להיוועץ באשתו⁴.

על נקודה זו עומדת מן הרב קוּק בפירוש עזון-אה לדבריו ר' אלעזר בן עזריה: "אמר ליה: איזיל אמליך באנשי ביתאי" – הורה להם שהנהגה המעללה בעניין עבודה הציבור, אי-אפשר שתבא כי אם שהיה המנהיג מסור לזה בכל نفسه, שאף מצבו הפרטני יהיה בTEL וSKU בענייני הציבור. על כן גם היליכות ביתו צריך שתסתכימים עם הנהגה הכללת, ומתוך כך צריך לו זה הסכם גברת הבית. אבל אותם המנהיגים שלא יחסרו מנפיהם בהנהגת הפרטית כל טוב, ובכיתם והיליכותיהם

³ אמרו ליה: ניחא ליה למיר דיליזו ריש מתייבטא אמר ליה: איזיל ואימליך באנשי ביתאי, אל ואימליך בדבריתהו. אכן, הגמרא מספרת שאשתו של ר' אלעזר בן עזריה התנגדה בהתחלה למינויו, משתי סיבות: ראשית - שם שמעו אותו לנשיא כך יוכל גם גם להציג אותו. ושנית - הוא עדיין צער ושורתו לא הלבינו. אולי גם הוא חוווה בה מותנהגדותה לאחר שנעשה נס ושבורתו הלבינה, ולאחר שאמיר לה שגם אם יעבדו אותו בתפקידו - כל זמן שהיה נשיא יוכל לפעול ולהשפיע, למפריע ובפועל, שניהם צדקן.

⁴ מענין שהמילה הארמית המשמשת את הגמרא לתרגום "אשתו" היא "דביתהו" - כלומר, 'של ביתו', ולא "איתתיה'. וכך נאמר במפורש ע"י רבי יוסי בgemara בשבת (קיה ע"ב): "מיימי לא קרייתי לאשתי אשתית..." אלא לאשתית 'ביתה'. שמא ניתין לומר כי 'בית' אינו רק כינויו הפטני של האישה, כי הוא המזוהה בבית, אלאゾו כינוי המשקף התייחסות מוחתית לאישה ולטוהר. בית הוא המקום שבו נוטנים ומבלים אמתן, אהבה, גיבוי, חוווק ושותפות. יסוד הבית הוא ה'יחד'. האישה היא זו המופקדת על פיתוח הפתח לאויריה זו - להיוועץ בביתה, זו המחווקת, התומכת והמקבלת.

המאחד את השמיים ואת הארץ, לגוף אחד המתבטא בזרועות שונות. זהה מערכת של אחודות.

היכולת לפעול במישורים שונים התובעים כל-כך הרבה כוחה כוחות יכולות לבוא רק מכוח האחדות - אחודות מלאה בין איש לאשתו והבנה כי מגמת התקדים והכוחות השונים היא אחת. כך מסביר את הדברים מרכז הרב קוק:

האחדות שבאה מפני דרישת טובתו של כל יחיד, למטרת אהבת כל יחיד לעצמו, היא אחודות מקרית, שיסודה היא אהבת הפרט העצמי, ואין סופה להתקים, כי אין לה מרכז אמתי. וגם כשהאחדות לבארה מתגדלת - סופה לשלהבת שנאה ומלחמות אחרים, בהיות כל יחיד מושן להנאת עצמו. אבל האחדות שבאה מצד ההכרה בערך התכליות העליוןין, שבא רק ע"י שלום הבריות - יסודתה באהבת הכלל באמת

וסופה להתקים, וכברות ימיה כן תוסיף להתגדל ולהתאחד...

והרי הכליל המחזק את הברכה, שהקב"ה רוצה בה, הוא השלום, שהוא באמת צבינו של עולם, המגלה שככל רבו הדעות והדעות נולמים פנויים לתכליות אחת, וכל המעשים מתקבים בו להביא ל吉利 או רבודו ית' ע"פ הדרכים שתפקיד הוא ית'. ואם-כך, עיקר שבת האחדות והשלום הוא שבתאותחדות הכלולות אותו ואת זולתו מתגלת איחוד וקיים בכל הרוונות נולם לרצון העליון ית'.
(עלת-דראה ח"א עמ' ר'נו)

כאשר האיש והאישה מבטאים שני צדדים של רצון אחד - הרצון להוסיף טוב בעולם ולכzon לרצון שמייא - יש כח ביד כל אחד לסייע לחברו לעמוד בכל המשימות המוטלות עלייו, מכוח המקור האחד והתכליות האחת.

הביטחוי היוציא ביוטר לאחדות בין האיש ואשתו הוא דבריו של רביעיא לתלמידיו על רחל רעייתו: "שלוי ושלכם - שלה הוא" (כתובות סב ע"ט). נישואיהם של רביעיא ורחל לא היו 'שותפות עסקית' או חלוקת תפקדים טכנית - הוא מצוי בבית המדורש והוא מצויה בבית, אלא תודעה של אחודות מוחלטת. הוא שלחה אותו - למשימת המשותפת וכאליו הייתה איתה אותו בבית המדורש, שהרי "שלחו של אדם -

ד. שלוש שלומות זו

אמר רבינו חנן: שלוש שלומות זו - נהר, ציפור וקדרה. נהר - רכתיב הנני נוטה אליה כנהר שלום"; ציפור - רכתיב "כציפורים עפות בן יין ה' צבאות וגוי"; קדרה - רכתיב "ה' תשיפות שלום לנו..."

אמר רבינו יהושע בן לוי הרואה נהר בחולום - ישכים ויאמר "הנני נוטה אליה כנהר שלום", קודם שיקדמנו פסוק אחר, כי יבא כנהר צד". הרואה ציפור בחולום - ישכים ויאמר "כציפורים עפות בן יין וגוי", קודם שיקדמנו פסוק אחר, "כציפור נודדת מן קנה וגוי". הרואה קדרה בחולום - ישכים ויאמר "ה' תשיפות שלום לנו", קודם שיקדmeno פסוק אחר, "שפנות הסידר שפות".
(ברכות נ ע"ב)

שלום הוא יסוד הבית. הגمرا קובעת שי' שלוש שלומות זו', ומתרארת למעשה שלוש דרגות של שלום: נהר, קדרה וציפורה. אפשר להשליך את הדברים על מערכות ייחסים שונות של שלום בתחום בית?

נהר מחבר בין שתי ערים. בני-זוג החיים כנהר חיים בשלום זה עם זה, ומקיים מערכות ייחסים יעהה ושלותה, האחד ליד השני.

מעל זה - קדרה. הקדרה היא המתווכת בין האש שתחתייה לבני המرك המתבשל בתוכה. לאחר שהקדורה תסימן את פעולתה, akan יתבשל תבשיל ראוי לאכילה, אך האש וה התבSEL לא יתערכו זה בזה. האש תישאר אש, וה התבSEL - תבשיל. akan יש מערכות של שיתוף פעולה.

מעל זה - ציפור. יכולת המיחוזת היא מרכיבותה: הציפור יכולה לעמוד על הקruk ולווף ברקיע. בעת ובונגה אחת, הציפור שייכת גם לאדמה וגם לשם. כוחה זהה ובזה. ברית בין הבתרים, הציפור לא בותרה. היא הסמל לבירית - לגרום

⁵ ראה בספרו של הרב אביגר, "זאהבת לרעיכך כמוך", עמ' 186 ואילך.

כמותו" (ב"מ צ' ע"א) ו"אשתו בגופו" (ברכות כד ע"א), ולכן כל מה שלמד ולימד - הכל שלה ומכוורת.

אולי זה האופן המאפשר שילוב בין תפkidיה השוניים של האישה. המשימות העומדות בפניה גדולות, כמעט אינסופיות, והמענה הוא עבוזה בתוך הבית פנימה, על המערכת של השניהם שהשכינה ביניהם. ככל שנבנה ונעצים את המערכת הוגית, כל זוג בדרכו שלו, יוכל בני הזוג לפעול ביחד בתחוםים שיבחרו בהם בבית מוחזקה לנו. המרכז חייב להישאר בנית הבית המשותף, כי הוא מקור הכוח, ממנו הכל נובע ואליו הכל חזר.

"עת לכל חפי", קובע הפסוק בקהלת (ג, א). הרבה פעמים אין זמן, אבל "עת לכל חפי". חפיו עמוק הרצון; אם נרצה - נמצא את הזמן והראי לכך.

על הפסוק בהמשך - "את הכל עשה יפה בעתו, גם את העולם נתן בלבם" (קהלת ג, יא) אמרו חז"ל: "אהבת עולם נתן בלבם, אהבת תינוקות נתן בלבם" (קהלת-רבה ג, ט). ה' טבע בנו כוחות של אהבה, של אפשרויות לחברו ושל יכולת לפעול בעולם. מתוך כל האהבות האלה, ומתוך חיבורן לאהבה אחת גדולה לה' ית', נוכה לסייעתא דשמייא בכל המשורדים כולם.